

Sino ni Jose Maria Sison?

(Maikadua a paset)

PANAGMIEMBRO ITI DAAN A PARTIDO

Idi 1961, dadakkel a demonstrasyon ti nairussuat iti panangidaulo ni Jose Maria Sison. Nadlaw met ni Jesus Lava, nga idi ket Kabuklan a Kalihim ti daan a Partido Komunista ti Pilipinas (PKP), dagiti serye ti kontra-imperyalista nga insurat ni Joema a naipablaak iti *Philippine Collegian*, publikasyon ti Unibersidad ti Pilipinas. Minandaran ni Jesus Lava ti kaanakan na a ni Vicente Lava Jr. a sumilpo kenni Joema. Idi Disyembre 1962 da laeng a naaddaan ti gundaway nga agsabat.

Iti daytoy a panawen, nasina-sina ti daan a Partido gapu ta saanen nga aktibo dagiti sangay ken uray ni Jesus Lava mismo ket awanan kakolektibo. Dagus a nadutokan ni Joema kas miembro ti Komite a Tagaipatungpal wenno KT ti PKP, maibilang ti dua a kaanakan ken maysa a gayyem dagiti Lava, ken ti maysa a kadua ni Joema a lider ti unyon. Da Joema ken ti kadua na laeng ti limmubog iti tignayan a masa, bayat a ti tallo a dadduma pay ket awanan silpo iti tignayan a masa ken nagkonsentra iti trabaho da - ti maysa iti multinasyonal a kompanya nga Amerikano, ti maysa iti Court of Appeals, ken

iti maysa pay iti a dakkel a dyaryo. Naipauneg dagitoy a tallo iti komite gapu laeng iti koneksyon da iti pamilya a Lava.

Timmulong ni Joema iti panagorganisa kadagiti unyon ti mangmangged ti National Association of Trade Unions, National Federation of Labor Unions, Philippine Association of Free Labor Unions, ken dadduma pay a dadakkel nga independyente nga unyon. Nagbalin a bise-presidente isuna ti *Lapiang Manggagawa* agingga 1964 ken Kabuklan a Kalihim ken kalpasan na ket umuna a bise-chairman ti Socialist Party of the Philippines (SPP) manipud 1965.

Kagiddan na, nakasilpo da dagiti beterano a kadre a manalon ti *Malayang Samahang Magsasaka* idi 1963 ken nangted da kadagiti panagadal iti rebolusyonaryo a teorya ken linya a

Ni Joema (maikadua manipud iti kanawan) iti maika-64 anibersaryo ti Union de Impresores de Filipinas (UIF) idi Pebrero 1996. Ti UIF ket imbangon da Crisanto Evangelista. Kakuyog ni Joema iti ladawan dagiti dadduma pay a lider mangmangged kas da Felixberto Olalia, Juan Cruz, ken Amado Hernandez.

nailian demokratiko. Masansan nga agturong da iti kaaw-awayan tapno agaramid ti pangkagimongan a panagsukisok (SI) ken gawaing masa.

Numan pay adda bassit nga alawans a maawat na manipud iti maysa a pederasyon ti unyon ti mangmangged, saan nga umanay daytoy a pagbiagan da aglalo pay ket asidegen nga aganak ti asawa na iti maikadua nga anak da a ni Janos. Kasapulan na nga agbirok ti nayon a pagtegedan. Ngem narigatan isuna nga agbirok ti trabaho gapu ta uray no pasado isuna kadagiti rekisitos, eksaminasyon, ken interbyu, saan a maawat isuna gapu iti pammadakes dagiti intel wenno espiya ti kabusor kadagiti pagap-aplayan na iti trabaho. Inggana naala isuna iti Araneta University kas *Public Relations Officer*. Gapu iti laing na iti panagtrabaho, pinagbalin da isuna nga *Executive Secretary* ti presidente ti unibersidad. Ngem idi nagwelga dagiti titser ken estudyante ti FEATI ken dagiti mangmangged ti Flour Milling Company a kukua dagiti Araneta, dagus nga inikkat da isuna iti trabaho gapu iti pammabasol nga isuna ti dadaulo kadagitoy.

Nagtultuloy ni Joema iti panagsurat kadagiti artikulo para iti nadumaduma a pagiwarnak ken pablaak. Naipablaak ti umuna a libro na a *Brothers*

and Other Poems, maysa a koleksyon dagiti daniw na. Idi 1963, nagbalin nga *editor-in-chief* isuna ti *Progressive Review*, maysa a pampolitika, pang-ekonomya, ken pangkultura a pagiwarnak a mangilawlawag kadagiti problema ti pagilian ken agidatdatag iti solusyon segun iti nailian demokratiko a linya. Babaen iti dyornal, naaddaan ti sinnukat ti ideya iti intar dagiti progresibo a publikasyon iti intero a lubong ken nasubaybayan da dagiti pasamak iti nadumaduma a rebolusyonaryo a pannakidangadang iti nadumaduma a pagilian.

Kabayatan na, sakbay a simmuko ni Jesus Lava idi Mayo 24, 1964, naideploy ni Joema kas Kalihim para iti Kabataan, kasta met ti dadduma pay a miembro ti KT para iti dadduma pay a sektor.

PANAGPUNDAR ITI BARO A PARTIDO, RISIRIS ITI DAAN

Idi 1964 iti bilin ti Partido, indauluan ni Joema ti panagibangon ti Kabataan Makabayan (KM), maysa idi a ligal nga organisasyon dagiti kabataan nga estudyante, mangmangged, pesante, ken propesyonal. Isuna ti nasyonal a lider daytoy agingga 1968. Indauluan na ti KM a naparang a nangawit ti linya ti nailian demokratiko a rebolusyon iti amin a paset ti pagilian, kadagiti demonstrasyon, ken iti panagpanday kadagiti kadre.

Agsasaruno a krisis ti sinango ti KT ti Partido – kinaadda dagiti paksyonalismo; panangipuesto dagiti Lava kadagiti tao nga awanan koneksyon iti tignayan masa ken addaan kwestyonable a rekord; ken nakakaro a personal a riri dagiti Lava. Gapu ditoy, nagbalin a manmano ti miting ti KT.

Iti maysa a miting ti KT idi 1965, nagsingasing ni Joema a maibangon ti probisyonal a Komite Sentral a buklen dagiti kadre manipud iti tignayan a mangmangged, mannalon, ken kabataan. Inaprobaran ti KT daytoy a singasing ken inatasan da isuna nga agisurat iti borador ti kabuklan a report (panaglagom) ti Partido.

Maudi a paset ti 1965 idi nalpas ni Joema ti report a nangrebyu iti pakasaritaan ti Partido; mangdildillaw kadagiti nakakaro a kamali a pang-ideolohiya, pampolitika, ken pang-organisasyon iti uneg ti liderato a Lava ken Taruc; ken mangilanlanad

**Ladawan dagiti agaama a Lava idi 1936. Manipud iti kanigid:
ni Jesus, Jose, Adeodato (ama da), Pedro, Vicente, ken Francisco.**

ti kasasaad ti Partido, pagilian, ken lubong; kasta met dagiti rebbengen ti Partido. Iti daytoy a report, natadem nga inyaplikar ni Joema ti Marxista a teorya iti panagsuma kadagiti kapadasan ti Partido ken panagitudong kadagiti nakakaro a kamali kas ti panagbaw-i-baw-ing da Lava iti Kannigid ken Kannawan nga oportunistang. Kas pangarigan ti kamali a patakaran nga impatungpal ni Vicente Lava nga “umatras tapno agdepensa” a nangpabassit ken nangpakapsut iti puersa ti Hukbalahap idi 1942-44, panangsina-sina iti hukbo ti umili ken panagbaw-ing iti ligal laeng a pannakidangadang kalpaskan ti Maikadua a Gubat a Sangalubongan; adbenturismo ni Jose Lava a nagpanggep a gun-oden ti balligi iti uneg laeng ti dua a tawen; ken patakaran a “maysa a linya” ni Jesus Lava a nangwatak-watak kadagiti kolektibo iti uneg ti Partido.

Sinupyat ni Francisco Lava Jr. ti report ken nagboluntaryo nga isuna laengen ti agaramid iti baro a panaglagom. Ngem saan na met nga inaramid daytoy ken imbes, indauluan na ti maysa a kampanya nga intriga laban kenni Joema.

Idi maudi a paset ti 1966, inagaw ni Francisco Lava Jr. ti panangidaulo iti KT. Nagpaayab isuna kadagiti pannakimiting iti kada maysa kadagiti miembro ti KT, kasta met iti sumagmamano pay nga indibidwal a kayat na a mainayon iti KT.

Idi Abril 1967, nagpaayab ni Francisco Lava Jr. ti maysa a miting ti pito a kagawad no sadino ket

nakaatendar ni Joema. Iti daytoy a miting, indeklara ni Francisco Lava Jr. kas Probisyonal a Political Bureau ti grupo nga agmitmiting. Nagbutos da iti baro a kabuklan a kalihim – ni Francisco Lava Jr. Kinontra ni Joema daytoy a miting gapu ta saan nga inaprobaran ti KT ken awan dagiti dadduma pay a miembro ti KT malaksid iti dua a Lava.

Iti daytoy a pasamak, naamiris ken nabigbig ni Joema nga awanen gapu tapno agtalinaed ti dinastiya dagiti Lava iti Partido. Imannugot dagiti dadduma pay a miembro ti Partido, maibilang dagiti kalakayan ken kalaingan a kadre ken beterano iti tignayan a mangmangged, mannalon, kabataan, ken uray dagiti adda iti armado a tignayan. Nagdesisyon dagitoy a miembro nga ikkaten da dagiti Lava iti Partido.

Binukel da Joema ti Probisyonal a Political Bureau sakbay agtapos ti Abril 1967. Kangrunaan a panggep da ti panagilinteg kadagiti kamali da Lava ken Taruc ken panagbukel iti baro a Partido.

Idi 1964-67, nagisuro ni Joema ti *Political Science* iti Lyceum of the Philippines kas nayon a paggapuan ti pagbiag ti pamilya aglalo ta maipasngay ti maikatlo nga anak da a ni Jemmima. Iti daytoy a panawen, ti kadawyan nga aldaw na ket agisuro iti agsapa, sumango kadagiti organisasyon masa kalpaskan nga agisuro, agturong iti opisina ti unyon wenno SPP tunggal malem ken uray iti rabii. Sakbay nga agawid iti balay da, mapan pay

isuna makisarita kadagiti nadumaduma a tao agingga't tengnga ti rabii. Ti balay da ti nagbalin nga alternatibo nga opisina dagiti nadumaduma nga organisasyon. Tunggal adda panagtignay, idiy balay da a maaramid dagiti plakard, istrimer, ken sulo. Naragsak met a makipinpintor dagiti anak na nga idi ket adda iti *preschool*.

Umuna a napadasan ni Joema ti maaresto ken maibalud idi Oktubre 23, 1966. Simmangpet idi ni Lyndon Johnson, presidente ti US, tapno agkiddaw ti suporta para iti gerra ti US iti Vietnam. Nagrali da Joema iti sango ti Manila Hotel no sadino a dimmagus ni Johnson. Naranggas a tiniliw ken imbalud ti pulis dagiti nagprotesta. Innem nga oras da a naibalud. Lima a ribu nga estudyante ken mangmangged ti nagdemonstrasyon iti agpada a lugar. Naranggas manen a binurak dagiti polis ti demonstrasyon.

Nagbalin nga inspirasyon ni Joema ti rebolusyonaryo a kapadasan ti China a napinget a lumablabaan idi iti imperyalismo ken mangitantandudo iti armado a pannakidangadang, kasta met dagiti dadduma pay a rebolusyonaryo a dangadang iti sabali a pagilian. Dagiti teorya manipud iti sabali a pagilian ket saan na laeng a binasá ken inadal, binirok na ti aplikasyon dagitoy iti pakasaritaan ken kasasaad ti Pilipinas. Idi 1967, naipablaak iti libro a *Struggle for National Democracy*, ti koleksyon dagiti insurat na. Isuna ti nangidaulo iti panagbukel iti *Movement for the Advancement of Nationalism* no sadino ket isuna ti nagbalin a Kabuklan a Kalihim. Panggep daytoy a reppeteng dagiti nadumaduma nga organisasyon ti batayan a masa a mannalon ken mangmangged ken ti akintengnga a dasig iti linya a kontra-imperyalismo ken kontra-pyudal.

Maysa Ni Joema kadagiti delegado a napan iti China tapno umatendar iti maika-25 anibersaryo ti *"Talks at the Yen-an Forum on Literature and Art"* ni Mao Zedong idi 1967. Nakapagpalitrato isuna kadua ni Mao.

**Ni Joema idiyay Sierra Madre
idi 1971**

PANAGBUKEL ITI BARO A PARTIDO KEN HUKBO TI UMILI

Nasurok maysa a tawen ti panagsagana sakbay nga insayangkat da Joema ti Konggreso para iti panagibangon iti baro a Partido.

Babaen iti pannakisilpo kadagiti nabatbati a nasasayaat a komunista ken Nalabaga a mannakigubat ti daan a Partido ken hukbo ti umili, naibangon manen ti Partido Komunista ti Pilipinas idi Disyembre 26, 1968. Iti umuna a Konggreso daytoy, sangsangkamaysa nga imbutos ti amin ni Joema kas Chairman. Ti sumaruno a dua a bulan ket panagsagana met iti panagbukel ti hukbo ti umili. Serye dagiti tungtongan kenni Komander Dante (Bernabe Buscayno) ti daan nga hukbo ti umili (Hukbong Mapagpalaya ng Bayan wenno

HMB), naisayangkat dagiti panagadal ken treyning kadagiti base ti HMB. Inurnong da dagiti nabatbati a nasasayaat a puersa ti daan nga hukbo ti umili ken dagiti baro a timmaud a kadre manipud iti syudad ken imbangon da idi Marso 29, 1969 ti New People's Army (NPA) nga addaan 65 mannakigubat ken 35 armas, syam laeng kadagitoy ti automatiko a riple. Kalpasan ti maysa a tawen, dimmakel ti bilang ti puersa ken armas ti NPA. Personal a tinarawidwidan ni Joema dagiti preparasyon iti reyd iti arsenal ti Philippine Militar Academy idi maudi a paset ti 1970.

ITI DENNA DAGITI KAKADDUA ITI KAAW-AWAYAN

Manipud idi maikadua a paset ti 1969, nagbayag

da Joema ken Julie iti kabakiran ti Isabela para kadagiti politiko-militar a treyning dagiti baro a rekrut ti NPA. Impaawir da dagiti annak da kadagiti kabagian idiy Camarines Sur. Panapanawen da laeng a mabisbisita dagiti annak da. Idi umirteng ti pangta iti seguridad idi 1970, napilitan da nga ipaawir dagiti ubbing iti maysa a kabagian iti sabali a pagilian.

Idi bintak ti “Bagyo ti Umuna a Kwartar” (*First Quarter Storm*), maysa a napaut a serye dagiti militante a panagtignay idi 1970, nagtalinaed da Joema ken Julie iti kaaw-awayan kadua da dagiti Nalabaga a mannakigubat ti NPA iti gawaing masa, panagballasiw kadagiti karayan ken panagsang-at kadagiti bambantay, panagsaranget iti rigat ken peggad ti rebolusyon. Agarup 20 daras a pagistayan isuna a matay wenno maaresto.

No adda iti kabambantayan, gangganasen ni Joema ti sumang-at iti bantay, agkanta iti napigsa iti sumagmamano nga oras, ken agpraktis ti

panagpaputok iti kalibre .22 wenno no maminsan, nangato a kalibre nga armas.

No panagtutudo, naliwliwa isuna a magna iti igid ti kapagayan. Naliwliwa met kenkuana dagiti mannalon a nakakita iti agdiweng-diweng a pannagna wenno natintinnag ken naigalis-galis iti napitak a dalan.

No maminsan, mano nga aldaw ken rabii ti pannagna da tapno laeng makalasad iti kordon ti operasyon militar ti kabusor. Masapul da a pagbibingayan ti agkurkurang a makan.

Iti maysa a dakkel nga operasyon militar iti Isabela idi 1971, nagistayan a maiyanud isuna iti kellat a panagngato ti danum bayat a balballasiwen da ti maysa a waig. Napigsa ti bayakabak ti tudo bayat a magmagna da. Agarup dua a segundo laeng kalpasan a maballasiw na ti waig idi naiyanud ti pito a kakadua iti bumanarubor nga ayus ti waig. Tallo kadagitoy ti nalmes.

Saannaamalipatan ti maysangaalyado iti Isabela a

Ni Joema (nakabado ti puraw) kakuyog na ti maysa a platun ti NPA idiy Mt. Terrano, Central Luzon idi 1977

nangisangpet iti tengnga ti bakir ti pasarabo na a litson baboy, *ice cream*, ken keyk! Nagboluntaryo pay ti alyado a mangidonar iti *refrigerator*, *stereo set*, ken *pingpong table*. Ngem inlawlawag da Joema a nadagsen ti awit da nga armas ken dadduma pay a suplay ti NPA isu a saan dan a maakseptar dagitoy.

Idi Pebrero 1970 bayat nga agturong ni Joema ti Isabela manipud iti Kordilyera, nalusotan da ti kabusor babaen iti panagsao na ti Iloko. Simmardeng da Joema iti maysa nga istasyon ti gasolina tapno agpagasolina ken isimpa ti bimmara a *radiator* ti jeep. Simmaruno a simmangpet dagiti kabusor— maysa a kapitan ken sarhento ti kabusor. Kayat da a rikisaen dagiti karga nga awit da Joema. Materyales a pampropaganda ken bala a nakalemmeng kadagiti karton ken delata ti makan ti awit da. Adda pay awit ni Joema a maysa a pistola a nakalemmeng iti salikad ti bado na. Sinenyasan ni Joema dagiti kadua na babaen iti mata. Paltogan na koma ti sarhento, paltogan met ti maysa a kadua ti kapitan. Ngem nadlaw ni Joema ti panagsarita ti kapitan iti Iloko nga ayug ti Vigan, Ilocos Sur. Nakitungtong isuna iti kapitan ken nakiinnistorya inggana saan dan nga intuloy ti panangkalkal kadagiti karga.

Iti naminsan nga agbibiahe isuna idiy Pangasinan, nailumlumkanal ti pilid ti lugan da iti maysa a lasong iti abay mismo ti nakaparada a trak ti militar a napumpunno kadagiti soldado nga agtungtungtong iti Iloko. Nagdissaag isuna iti lugan ken nakiinnangaw pay kadagiti soldado, kalpasan ket nagpatulong kadakuada a mangiduron ti lugan.

“Ti panagrebolusyon ket agpada a naragsak ken seryoso a trabaho,” kuna ni Joema. Adda pay panawen a nakiaay-ayam isuna ti basketbol iti baryo kas liwliwa. Idi naminsan a nakakita da iti *basketball court* bayat a nakalugan ti motorsiklo, simmardeng da tapno agay-ayam. Nairana nga adda awit da a bola. Naki-ay-ayam da kadagiti dadduma a lallaki

nga adda sadiay. Saan a bimmayag, natakuanan da a kabatog da gayam ti maysa a detatsment nga addaan maysa a limed a platun ti kabusor, ken dagiti kaay-ayam da ket soldado gayam! Kalpasan ti sumagmamano nga aldaw, sinublian ti maysa nga iskwad ti NPA ti detatsment ken dinis-armaan da dagiti kabusor nga awan ti uray maysa a putok.

Idi mapatakyas dagiti Lava iti Partido, ni Joema ti kangrunaan a puntirya dagiti atake da. Mano a daras a nakikumplot da kadagiti ahente ti AFP tapno ipapatay ni Joema. Kinidnap, tinortyur, ken pinatay da ni Carlos del Rosario, miembro ti Komite Sentral idi Marso 1971, kasta met ti kabsat ni Joema a ni Francisco ken ti drayber na idi Mayo 1971 tapno makapespes ti impormasyon no sadino nga aglemlemmeng ni Joema.

Nagtalinaed ti nairut a silpo ni Joema kadagiti kadre iti Manila ken uray kadagiti puersa ti NPA iti Tarlac. Maam-ammuan na dagiti pasamak babaen kadagiti damag iti radyo ken report dagiti kadre ken istap. Nagtultuloy isuna nga agsursurat kadagiti panagamiris kadagiti aksyon masa ken mangipabpablaak kadagiti panawagan. Nagsursurat

met isuna kadagiti pablaak iti nagan ti CPP. Iti daytoy a panawen, naipinal ti libro na a *Philippine Society and Revolution*. Sumagmamano kadagiti dadduma pay nga insurat na ti *Specific Characteristics of Our People's War* idi 1974 ken *Our Urgent Tasks* (OUT) idi 1976. Kuna na, kalpasan a maisurat na ti OUT, ammon dagiti rebolusyonaryo a puersa no kasano nga umabante uray no matiliw wenno matay isuna.

✠

(Iti sumaruno nga isyu, Ni Joema iti ima ti kabusor, panawen ti disoryentasyon ken maikadua a tignayan a panagilinteg ti Partido, ken biag a distiyero.)

ni Joema idi pulong ti Komite Sentral idiy Central Luzon idi 1977